

AZ AMERIKAI EGYESÜLT ÁLLAMOK MŰKÖDŐTŐKE-BEFEKTETÉSEINEK IDŐBELI ÉS TERÜLETI VÁLTOZÁSAI

SCHOTTNER KRISZTINA

Bevezetés

Dolgozatom témaválasztását több szempontból is rendkívül időszerűnek tartom. Egyrészt azért, mert napjainkban egyre többször vetődik fel az a kérdés, hogy milyen tényezőkkel magyarázható az Egyesült Államok példa nélküli világgazdasági sikeressége. Másrészt időszerű a témaválasztás elméleti szempontból is, hiszen a 21. században a világgazdaság földrajzi szerkezete már nem elsősorban a külgazdasági kapcsolatok alapján vázolható fel.

A dolgozat készítésekor arra törekedtem, hogy a közgazdasági szemléletet kiegészítve a külföldi működőtőke-befektetések földrajzi kérdései kerüljenek előtérbe. Az FDI földrajzával a nemzetközi és a hazai szakirodalom is csak az utóbbi néhány évben kezdett el foglalkozni. Véleményem szerint azonban a működőtőke-befektetések nagysága, földrajzi térségenként való megoszlása és változása fontos információt ad a befektető és a fogadó ország gazdaságáról egyaránt. Napjaink globális világgazdaságában egy ország gazdaságföldrajzi jellemzésénél a többi gazdasági mutató mellett figyelembe kell venni a működőtőke-befektetések alakulását, a transznacionális vállalatok szerepét és jelentőségét egyaránt.

Az Amerikai Egyesült Államok működőtőke-befektetései alakulása 1966-1998-ig

Első lépésként az USA külföldi működőtőke-kivitelének (FDI outflow) növekedését vizsgáltam 1966 és 2000 között. Ezt a hosszú periódust több szakaszra osztottam fel. Az egyes szakaszokban kimutatható tendenciák természetesen szoros összefüggésben állnak a világgazdaságban, illetve az Amerikai Egyesült Államok gazdaságában lejátszódó folyamatokkal. A működőtőke-áramlásban bekövetkező jelentős változások általában visszavezethetők, illetve megmagyarázhatók a világgazdaságban és a résztvevő országokban végbemenő politikai és gazdasági változásokkal.

(Az adatok az Amerikai Egyesült Államok Gazdaságelemző Hivatalának adatbázisából származnak, elérési lehetőség : www.bea.doc.gov.)

1966-1979-ig szinte folyamatos növekedés tapasztalható. Ez idő alatt az Egyesült Államokból kivitt tőke mennyisége kb. az ötszörösére növekedett.

Ebben az időszakban a tőkekivitel növekedését elősegítette, hogy a 30-as évek óta nem volt súlyos gazdasági válság az országban. 1969-70-ben válság jellegű visszaesés alakult ki, de a válság elmélyülését az állami gazdaságpolitika megakadályozta. Az 1972-73-as fellendülés azonban 1974-ben ismét válságba torkollott (*Simai M.* 1974).

Ezen válság jelei kimutathatóak a működőtőke-kivitelben is. Az első periódusban ez az egyetlen év, ahol csökkenés tapasztalható az outflow terén.

A válság kialakulásában jelentős szerepet játszott, hogy a gyorsan növvő kereslet miatt a nyersanyagok árai nagyon megemelkedtek, a legjelentősebb probléma az 1973-as kőolajár-robbanás lehetett.

Az 1974-es válság után azonban 1979-ig ismét folyamatosan emelkedik a működőtőke-befektetések nagysága.

1979-1982-ig rendkívüli mértékben csökkent a tőkekihelyezés, 1982-ben még a kiindulási év (1966) értékének is csak kb. 1/5-e áramlott ki az országból. Négy év alatt 1/25-ére esett vissza az outflow.

Ebben az időszakban a csökkenő tendencia a világgazdaságban ekkor lejátszódó recessziós folyamatokkal magyarázható, melyek a világ minden térségében kedvezőtlenül hatottak a tőkekivitelre.

Az 1979-es, második kőolajár-robbanás után az Egyesült Államokban is kibontakozott a gazdasági válság, mely 1982-ben érte el a mélypontját. Az amerikai kormány a gazdaság hanyatló szektorainak hatását hatalmas állami költségvetési deficittel ellensúlyozta (*Simai M.* 1984).

1982-1987-ig ismét egy folyamatosan emelkedő szakaszt lehet kimutatni, amely során a tőke kivétel értéke harmincszorosára nőtt, és 1987-ben meghaladta az addigi, 1979-es maximumot.

Az 1982-es év a világgazdaság egészére nézve is fordulópontnak tekinthető. A recesszió után a világgazdaság szerkezeti átalakulása új irányt vett, egy tőke- és technológia-intenzív szakasz vette kezdetét (*Bernek Á.* 1999).

Hamar J. szerint sem magyarázható az 1982-es évet követően a külföldi működőtőke-befektetések rendkívüli dinamizmusa a recesszió végével, a világgazdaság fellendülésével. A világkereskedelem és a világgazdaság növekedését is sokszorosán meghaladó ütemű fejlődés arra utal, hogy e tendenciaváltozások mögött a világgazdaság strukturális átrendeződése, a gazdasági tevékenységek globalizációs tendenciáinak változásai húzódnak (*Hamar J.* 1995).

1987 és 1998 között a tőke kivétel rendkívüli mértékben megemelkedik. Ez az emelkedés azonban nem folyamatos, mert a jelentős növekedéseket kisebb visszaesések szakítják meg. Figyelemre méltó, hogy ebben a szakaszban korábban nem tapasztalt, hatalmas mértékű tőkekihelyezés történt. A visszaesések ellenére tíz év alatt 6,5-szeresére nőtt a tőkebefektetések nagysága. Ez azt jelenti, hogy néhány évben az átlagos ütemet sokszorosán meghaladó növekedés jellemezte a tőkebefektetéseket. Jó példa erre, hogy 1992 és 1993 között majdnem kétszeresére emelkedett az outflow értéke.

Az 1987 utáni szakaszban a növekedések és visszaesések váltják egymást, de az kétségtelen, hogy olyan nagyságú recesszió, mint amilyen 1982-ben volt már nem következett be.

A 90-es évek elején a világban lezajló tőkebefektetések terén ütemlassulás figyelhető meg, de 1993-ban befejeződik a direkt beruházások hanyatlása. Feltételezhetően ennek háttérében az áll, hogy a japán működőtőke-export a kilencvenes évek elején visszaesett (World Investment Report 1997).

Országoként jelentős eltérések figyelhetők meg a működőtőke-áramlás tendenciaváltozásait illetően. E különbségek alapvetően az országok eltérő makrogazdasági állapotától és a gazdasági növekedésre vonatkozó várakozásoktól függőek, ami a külföldi működőtőke-áramlás fellendülésének még törékeny voltára utal. Ezt igazolja az is, hogy 1992-ben a csökkenő tendencia az USA kivételével mindenütt folytatódott (*Hamar J.* 1995).

1993-tól a működőtőke-befektetéseket ismét a jelentős növekedés jellemzi, mely a globalizáció elmélyülését, a transznacionális vállalatok szerepének növekedését, az 1980-as években kibontakozó tőke- és technológia-intenzív korszak folytatódását bizonyítja.

Összefoglalva elmondható, hogy az Egyesült Államok nemzetközi befektetéseit (a gazdasági válság éveit leszámítva) a vizsgált időszakban általában növelni tudta. Ez a növekedés 1982 után a tőke- és technológia-intenzív világgazdaságban, elsősorban a transznacionális vállalatok hatására rendkívüli mértékben felerősödött. A fokozatosan

növekedő tőke kivétel ellenére azonban az USA részesedése a világ összes outflow értékéből fokozatosan csökken. Ennek ellenére nem mondható, hogy az USA gazdasági és politikai szerepe csökkenne a globális világban, sőt egyes szerzők szerint növekszik az Egyesült Államok meghatározó szerepe és jelentős mértékben képes befolyásolni a világ gazdasági és a politikai folyamatait is.

Ezt támasztja alá **Dicken, P.** vizsgálata is (1998), mely szerint az Egyesült Államok részesedése a világ outward stock értékéből 1960 és 1995 között 47%-ról 26%-ra csökkent. Szerinte ez nem az USA gazdasági visszaesésének köszönhető – hisz az FDI éves növekedési rátája 1993-ban és 1994-ben is kétszámjegyű volt –, hanem a világ FDI mutatójának rendkívül nagyarányú emelkedésével magyarázható. Vagyis voltak olyan országok, melyek még az Egyesült Államoknál is nagyobb mértékben tudták növelni a tőkebefektetéseiket. A fejlődő országok megjelenése a tőkeexportáló országok között szintén módosította az arányokat. Ennek ellenére az Egyesült Államok transznacionális vállalatai sokkal jelentősebbek napjainkban, mint korábban bármikor. Ezek a vállalatok alkotják a világ legnagyobb és legkiterjedtebb nemzetközi termelési hálózatát (**Dicken, P.** 1998).

Az Egyesült Államok működőtőke-befektetéseinek területi jellemzői

A térbeli változások kimutatása érdekében 1966 és 1998 között az Amerikai Egyesült Államokból kiáramló tőke célterületeit is megvizsgáltam. Első lépésként az egyes térségeken belül időben lezajlott változásokat figyeltem meg, majd néhány kiválasztott időpontban a területi átrendeződéseket próbáltam kimutatni. Ezen változások könnyebb kimutathatósága érdekében a vizsgálatot nem országonként végeztem el, a világot 11 nagytárségi régióra osztottam fel. A térségenkénti felosztást indokolja az is, hogy az amerikai statisztikák alapegysége is a nagytárségi régió, ezen belül pedig csak néhány fontosabb ország befektetési adatait közlik.

A világ térségekre történő felosztása a következő:

1. Kanada,
2. Japán,
3. Ausztrália és Új-Zéland,
4. Afrika,
5. A fejlett-európai országok (EGT),
6. Közép-, Kelet-, és Délkelet-Európa (és a FÁK-tagállamok is),
7. Latin-Amerika és a Karib-térség,
8. Újonnan iparosodott országok (NIC),
9. Közel-Kelet,¹
10. Egyéb ázsiai országok,
11. Egyéb.²

Ezen nagytárségi régiókba érkező amerikai tőke mennyiségének alakulása 1966 és 1998 között az *1. melléklet*ben látható.

A fejlett-európai országok esetében ugyan azok a tendenciák mutathatók ki, melyek az Egyesült Államok működőtőke-kivitelét általában jellemezték. Azaz 1979-ig szinte folyamatos növekedés, majd 82-ig erős csökkenés tapasztalható. Az 1982-es mélypontra csak akkor volt a tőke beáramlása ebbe a régióba, mint tíz évvel korábban, 1972-ben. 1982 után

¹ Az amerikai statisztikák Törökországot Európához sorolják, ebben a vizsgálatban a magyar besorolást követve Közel-Kelet régiójában szerepel.

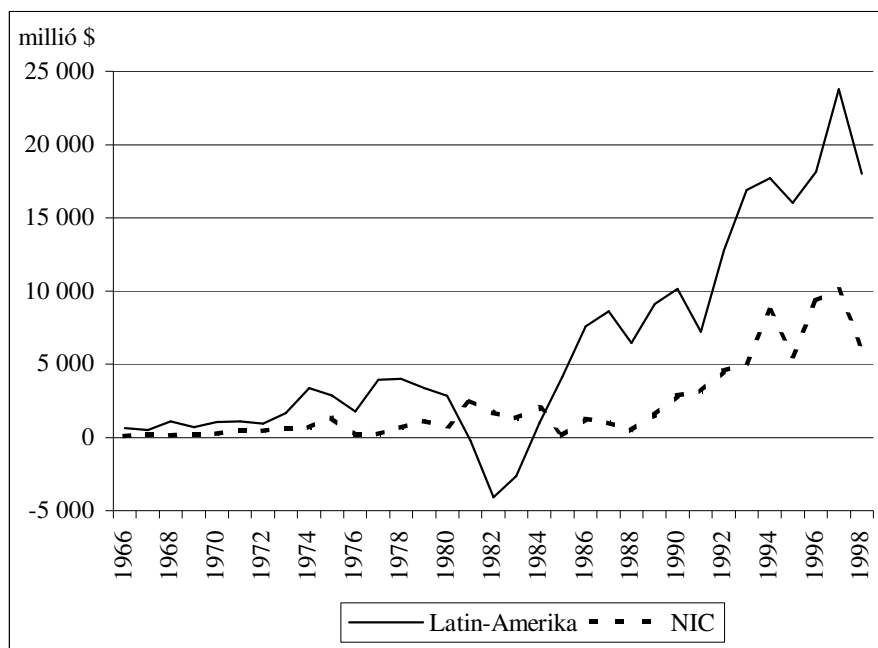
² A vállalat működése több, mint egy országra terjed ki (pl.: adóparadicsom).

kezdetben mérsékelt növekedés, majd a már említett erőteljes növekedés kisebb visszaesésekkel jellemezte a térséget.

Simai M. szerint már a hetvenes években is jelentős befektetési területnek bizonyult Európa ezen része. Az amerikai vállalatok tőkéje és technológiája főleg a legmodernebb iparágakba áramlott. Ezen a régión belül három kiemelkedően jelentős befektetési területe volt az Egyesült Államoknak: NSZK, Franciaország és Nagy-Britannia (*Simai M.* 1974).

Latin-Amerika térségére is igaz, hogy 1979-ig szinte folyamatos volt az emelkedés. A 80-as évek elejei válság azonban ezt a térséget sokkal erősebben érintette, mint a többi nagytérségi régiót. A válság itt olyan erősen éreztette a hatását, hogy az FDI outflow ezekben az években negatív értékeket vett fel, azaz a térségre nem a tőke beáramlása, hanem a tőke kivonása volt a jellemző. A 82-es mélypontra jutva azonban ismét emelkedés kezdődött.

Az 1980-as évek elején az USA tőkekivitele összességében jelentősen csökkent. Ennek hatására a vizsgált nagytérségi régiók többségében szintén csökkenést tapasztalhattunk a beáramló tőke mennyiségében. A *NIC-országokban* azonban ebben az időszakban megemelkedett az Egyesült Államokból érkező tőke mennyisége. Tehát az Amerikai Egyesült Államok számára az 1980-as évek elején felértékelődött ez a térség.

1. ábra. Az USA működőtők-kivitele (FDI outflow) Latin-Amerikába és a NIC-országokba 1966 és 1998 között

Latin-Amerika és a NIC-országok adatait összehasonlítva láthatjuk, hogy mikor melyik térségben erősödött meg az amerikai tőke beáramlása. Az 1980-as évek elejéig a latin-amerikai térségbe valamivel több tőke érkezett, hiszen akkor ez a térség volt az USA egyik legfontosabb befektetési területe. 1979 után azonban az Egyesült Államok figyelme is áttevődött a délkelet-ázsiai térségbe. Ekkor a NIC országokba érkező tőke mennyisége jelentősen meghaladta Latin-Amerikáét. 1984-től mindkét térségbe fokozódott a tőkekivitel, de Latin-Amerika már ismét megelőzte a NIC országokat és a különbség ekkor sokkal jelentősebb volt, mint az 1960-as, 1970-es években. Ez azt jelenti, hogy a latin-amerikai térség ismét előtérbe került az USA érdekszférájában. Ez a folyamat szorosan összefügg az új-regionalizmus felerősödésével.

Az ún. egyéb ázsiai országok térségének tökevonzására jellemző, hogy az 1980-as évek elejéig nem volt számottevő amerikai működőtőke-befektetés, azaz a térség tökevonzó képessége rendkívül jelentéktelen volt. Ez a nagyon alacsony befektetési érték néhány évben negatív értéket is felvett, tehát tőke kivonás történt a térségből. Az 1980-as évek elejétől indult meg egy erőteljesebb növekedés, de ez sem nevezhető folyamatosnak, mert a hatalmas kiugrásokat nagymértékű visszaesések szakították meg. Fontosnak tartom megjegyezni, hogy az amerikai statisztikai források 1982-ig nem jegyzik Kínát az importáló országok között. 1982-ben jelenik meg először az ország neve és ezzel párhuzamosan jelentősen megemelkedik az amerikai tőke beáramlása a térségbe.

Megállapítható, hogy ebbe a térségbe érkező amerikai befektetések nagy része Kínába áramlik. Tehát a térségen belül Kína az egyik legjelentősebb befektetési terület az amerikai tőke szempontjából.

Kanada, mint befogadó ország az 1960-as, 1970-es években nagyon jelentős volt, melynek okai között feltehetően a földrajzi közelség is fontos szerepet játszott. 1966-tól a beérkező tőke mennyiségének emelkedése figyelhető meg. Az 1980-as évek eleji válság hatására itt is csökkenő tendencia tapasztalható, sőt 1982-ben jelentős negatívummal zárt az ország. A válság utáni emelkedés is csak mérsékeltnek mondható, az értékek alig haladják meg az 1970-es évek tőkeáramlási adatait. A térség jelentőségének visszaesésében szerepet játszhatott az is, hogy a kialakult tőke- és technológia-intenzív világgazdaságban a földrajzi közelségből fakadó előnyök jelentősége csökkent. A változásban fontos tényezőként említhető a közlekedés – és különösen a légi közlekedés -, valamint az informatika rendkívül gyors fejlődése. Ezek hatására egyszerűbbé, könnyebbé vált a földrajzi távolságok leküzdése. 1992-től azonban ismét jelentősebb emelkedést tapasztalhatunk a beáramló tőke mennyiségében, mely valószínűleg összefügg az új-regionalizmus gondolatának felerősödésével.

Közel-Kelet adatait vizsgálva két hatalmas mértékű visszaesés mutatható ki a tőkebeáramlásban. Ezek a jelentős csökkenések szoros összefüggésben állnak a kőolajár-robbanásokkal, hiszen a két legjelentősebb mélypont az árrobbanásokat követő évben jelentkezett (1974 és 1980). Mindkét negatívummal zárult év után erőteljesen megemelkedett a tőkebefektetések aránya. A többi szakaszra azonban csak a mérsékelt növekedés jellemző. A befektetések nagy része valószínűleg a kőolajiparba áramlik. A mindvégig alacsony értékek legfőbb oka feltételezhetően a belpolitikai instabilitás, hiszen a tőkekihelyezés szempontjából a politikai stabilitás az egyik legfontosabb tényező. Az Egyesült Államok tőkekivitelének eloszlása a térségben egyenetlen, a befektetett tőke nagy része Izraelbe, Szaúd-Arábiába és az Egyesült Arab Emírségekbe érkezik.

Kelet-, Közép-, Dél-Európa 1989-ig nem tartozott az amerikai tőke célterületévé. 1989-től azonban a szocialista tábor felbomlásának és a rendszerváltozásnak köszönhetően megélnékvült az érdeklődés a térség iránt. A kezdetben mérsékelt növekedés 1992-től kissé felerősödött, de a térségbe áramló tőke mennyisége még mindig rendkívül alacsonynak mondható. A vizsgált területek közül 1998-ban is ebben a térségben volt a legalacsonyabb az USA-ból érkező tőke mennyisége.

Afrika szintén nem nevezhető kiemelt jelentőségű befektetési területnek az Egyesült Államok szempontjából. 1996-ig a beáramlás kis mértékű, több visszaesssel jellemezhető, 4-5 évben pedig negatívummal zárult. 1996-tól tapasztalható a beáramló tőke mennyiségének jelentősebb növekedése. Az ide irányuló működőtőke-befektetések természetesen nem

egyenletesen oszlanak el a kontinensen. Három ország osztozik az amerikai tőke jelentős részén: Egyiptom, Nigéria és a Dél-afrikai Köztársaság.

Afrika az Egyesült Államok nemzetközi gazdaságpolitikájában korlátozott jelentőségű (kivéve 2-3 ország), ennek oka a politikai instabilitás és az, hogy a nyugat-európai országok domináló szerepük fenntartására törekednek ebben a térségben (*Simai M.* 1974).

Az Egyesült Államok működőtőke-befektetéseinek időbeli jellemzői

Az Amerikai Egyesült Államok működőtőke-befektetéseinek területi változásait 5 vizsgált időpontra keresztül mutatom be. A kiindulási időpont 1966, mert a tőkebefektetések nagyságára és térségenkénti megoszlására vonatkozó statisztikai adatokat ettől az évtől kezdve kísérik figyelemmel. A záró év 1997, mert az 1998-ra még csak a becsült adatok találhatóak. A többi három időpontot az 1970-es, az 1980-as és az 1990-es évekből – évtizedenként egy évet – jelöltem ki. A kritériumok között szerepelt az, hogy a kiválasztott évek egyike se legyen olyan időpont, melyben különleges, a világgazdaság egészét befolyásoló esemény zajlott le (például a kőolajár-robbanások évei, az 1982-es gazdasági válság), mert ezek alapvetően módosíthatják a tőkebefektetések mértékét és természetesen a területi megoszlást is.

1966-ban az Egyesült Államok FDI outflow-jának területi megoszlásáról a következőket állapítottam meg. A legfontosabb célterület *Fejlett-Európa* térsége volt (41,3%). Második helyen *Kanada* (29,8%), harmadik helyen pedig *Latin-Amerika* (11,3%) szerepelt. Ebben a három térségbe irányult az amerikai tőkének több mint 82%-a. 1966-ban a Latin-Amerikába irányuló tőkekivitel alapja az olcsó munkaerő volt. Ebben az évben a latin-amerikai iparcikk kivitel 41%-a az ott működő amerikai leányvállalatoktól származott (*Simai M.* 1974).

Kanada és Latin-Amerika kiemelkedő részesedéséhez hozzájárul a földrajzi közelség. *Fejlett-Európa* jelentős célterületnek számított már ekkor is, hiszen a centrum-térségek egymás piacain való megjelenése mindig nagyon fontos tényező volt a tőkekivitel szempontjából. A térképen látható, hogy az összes többi régió 10% alatti részesedéssel rendelkezik az amerikai outflow értékéből. A legalacsonyabb befektetési arányokkal Közép-, Kelet- és Dél-Európa és az egyéb ázsiai országok térségei jellemezhetők.

1977-ben *Fejlett-Európa* maradt a legfontosabb befektetési terület, részaránya kis mértékben még növekedett is (43,2%). A *Latin-Amerikába* irányuló tőke mennyisége erőteljesen megemelkedett, majdnem megháromszorozódott (32,3%). A *Kanadába* érkező outflow kissé csökkent (12,9%), de még így is a harmadik helyen áll az ország a százalékos arányokat tekintve. A területi koncentráció fokozódott 1966-hoz képest, ebben az évben 88% fölé került a három térség összesített aránya az Egyesült Államok működőtőke-kiviteléből. A többi térség ebben az évben is 10% alatti részesedéssel rendelkezik. Afrika és az egyéb ázsiai országok iránti alacsony érdeklődést bizonyítja, hogy a térségből tőkekivonás történt, ezek a nagytérségi régiók negatív értékkel jellemezhetők ebben az évben.

1983-ban *Fejlett-Európa* tovább növelte arányát, az Amerikából kiáramló tőke 53,3%-a érkezett ebbe a régióba. *Kanada* részesedése tovább csökkent (11,1%), de ezzel a második helyre került. Harmadik helyen a *NIC-országok* szerepelnek (10,8%). A 1. ábrán is jól látható, hogy a 80-as években az amerikai tőke erős érdeklődést mutat ezen térség iránt. *Latin-Amerika* jelentősége lecsökkent, az outflow 0% volt ebben az évben (a negatív előjelű outflow-t 0%-nak kell tekinteni, mivel tőkebefektetés helyett tőke kivonás zajlott le). Szintén jelentős tőke áramlott ebben az évben *Közép-Kelet* térségébe (10,6%), de a 1. mellékletet is

figyelembe véve megállapíthatjuk, hogy ekkora kiugrás csak ebben az egy évben figyelhető meg. A térség iránti érdeklődés ilyen mértékű felerősödése a későbbiekben nem jellemző. Valószínű, hogy egy nagy volumenű befektetés történt az olajiparba.

1993-ban a *fejlett-európai* térség aránya tovább növekedett (55,4%). *Latin-Amerika* ismét a második helyre került (21,9%), azaz újra az Egyesült Államok kiemelten fontos befektetési területévé vált. Harmadik helyen a *NIC-országok* szerepelnek, de arányuk már jelentős mértékben lecsökkent (6,6%). *Kanada* tökevonzására is a nagymérvű csökkenés jellemző (4,6%), ez az első év, hogy 10% alá esett a részesedése az összes amerikai befektetésekből. A területi koncentráció ebben az évben is nagyon jelentős, Fejlett-Európa és Latin-Amerika fogadják be az Amerikából kiáramló tőke 79%-át.

1997-ben csak kisebb eltéréseket tapasztalhatunk az előző évhez képest. *Fejlett-Európa* aránya kissé csökkent, de még mindig 50% körül maradt, *Latin-Amerika* változatlan arányokkal rendelkezik (22,0%), azaz még mindig jelentős az érdeklődés ezen régió iránt. A *Kanadába* irányuló tőke mennyisége ismét emelkedni kezdett (7,5%), mely szintén az új-regionalizmus felerősödésének köszönhető. Mérsékelt növekedés jellemző a *NIC-országokra* (9,4%). A területi koncentráció mértéke kis mértékben csökkent, de még így is 70% fölött van a két vezető térség (Fejlett-Európa és Latin-Amerika) aránya. Ha Kanadát és a *NIC-országokat* is számítjuk, akkor ebbe a négy nagytérségi régióba áramlik az amerikai tőke közel 90%-a.

Összegzés

A kimutatott területi átrendeződések a következőkben összegezhetők. A *fejlett-európai országok* nagytérségi régiója mindvégig kiemelt befektetési területnek számított. Százalékos arányát az Amerikai Egyesült Államok összes outflow értékéből folyamatosan növelni tudta és ma is 50% körüli a részesedése. Ez azt bizonyítja, hogy a transzatlanti kapcsolatok, illetve a fejlett-európai piacon való jelenlét fontossága a vizsgált időszakon belül mindvégig megmaradt.

Igazolható az is, hogy az 1980-as évek elején a *NIC-országok* térsége felértékelődött. A fejlődő országok közül rövid időre áttevődött a hangsúly ebbe a térségbe az Egyesült Államok tőkekivitelét tekintve. A 90-es évektől azonban újabb eltolódás zajlott le *Latin-Amerika* javára, ma a befektetett amerikai tőke értéke alapján jelentősen megelőzi a *NIC-országokat*.

Kanada szerepének változását jól tükrözi, hogy az 1960-as, 1970-es évek magas részesedési aránya az 1980-as években és az 1990-es évek elején jelentős mértékben visszaesett. Feltehetően ennek egyik oka, hogy a földrajzi közelség jelentősége csökkent a közlekedés (elsősorban a légit közlekedés) fejlődésének hatására. Az 1990-es évek közepétől azonban ismét növelni tudja részesedését az USA működőtőke-befektetéseiből. Kanada és Latin-Amerika megerősödése az utóbbi időkben az új-regionalizmus előretörésének köszönhető.

A szabadkereskedelmi megállapodások gyors terjedése jellemzi napjainkban a világot. A liberalizálási hullám jellegzetes példája az APEC tagjainak azon döntése, hogy 2020-ra minden ország biztosítani fogja a kereskedelem és a befektetések akadálytól mentes áramlását. Az amerikai kontinens 34 országa pedig 2005-re kívánja megteremteni az amerikai szabadkereskedelmi övezetet (Free Trade Area of Americas : FTAA) (*Csaba G.* 1997).

Ezek a folyamatok erősen kapcsolódnak az új-regionalizmushoz, melynek egyik alapvető célkitűzése, hogy a működőtőke beruházásokat előtérbe kell helyezni, az országok egymás

közötti befektetéseit kell növelni. Az új-regionalizmus jelentősen különbözik a korábbi regionalizációs törekvésektől, áttevéődik a hangsúly a kereskedelemről a tőkeáramlásra.

Az egyéb ázsiai országokon belül *Kína* jelentősége nagyon megnő, de természetesen nem csak az USA tőkekivitele emelkedik meg, a többi befektető ország is növeli outflow-ját Kínába. A World Investment Report szerint 1996-ban a fejlődő országok közül Kínába érkezett a legnagyobb mennyiségű tőke (42 milliárd \$), ezzel nem csak a fejlődő országok között lett első, hanem szinte az összes fejlett országot megelőzte. Az Amerikai Egyesült Államok után Kínába áramlott a világon a legtöbb tőke (World Investment Report 1997). **Dunning** az FDI földrajzi változásainál szintén jelentős különbségként értékelte a fő befektetési országok között Kína megjelenését és előretörését (**Dunning, J. H.** 1998).

IRODALOM

- Bernek Á.** 1999: A globális világgazdaság térszerveződése. – In: **Nemes Nagy J.** (szerk): Helyek, terek, régiók. ELTE TTK Regionális Földrajzi Tanszék, Budapest.
- Csaba G.** 1997: Az Egyesült Államok a csendes-óceáni térségben. – Külpolitika.
- Dicken, P.** 1998: Global shift. – Paul Chapman Publishing Ltd., London.
- Dunning, J. H.** 1998: Globalization and the New Geography of Foreign Direct Investment. – Oxford Development Studies, 26. 1.
- Hamar J.** 1995: Tendenciaváltozások a közvetlen tőkebefektetések nemzetközi áramlásában. – Külgazdaság, 7-8.
- Simai M.** 1974: Az Amerikai Egyesült Államok In: Dr. Nyilas J. (szerk.) Korunk világgazdasága II., Közgazdasági és jogi könyvkiadó
- Simai M.** 1984: Az Amerikai Egyesült Államok In: Dr. Nyilas J. (szerk.) Korunk világgazdasága II., Közgazdasági és jogi könyvkiadó
- Simai M.** 1995: Az Egyesült Államok szerepe a világgazdaságban a XX. század végén. – VKI Műhelytanulmányok.
- World Investment Report 1997: United Nations, New York.

1. melléklet. Az Amerikai Egyesült Államok outflow-jának területi megoszlása 1966-1998-ig

év	Kanada millió \$	L-Amerika millió \$	NIC millió \$	Japán millió \$	Ausztr.+Új-Z. millió \$	Afrika millió \$	Fejl.-Eu millió \$	Kö,K,DK-Eu millió \$	Ázsia (egyéb) millió \$	K.-Kelet millió \$	Egyéb millió \$	Összes millió \$
1966	1612	612	102	90	247	148	2235	0	1	148	220	5415
1967	1022	513	165	103	415	227	1858	0	44	149	311	4807
1968	1219	1069	115	169	276	365	1595	2	72	50	363	5295
1969	1584	716	201	221	279	279	2229	0	71	-35	415	5960
1970	1462	1032	253	255	358	541	3034	0	36	-43	660	7588
1971	1086	1069	434	431	396	327	3419	0	77	-245	623	7617
1972	1755	917	446	402	426	265	3077	0	13	-9	454	7746
1973	2448	1646	611	339	397	-226	6551	0	9	-1073	651	11353
1974	2857	3353	662	606	480	160	6408	0	47	-6637	1115	9051
1975	2592	2866	1349	23	378	337	4550	11	-9	2417	-270	14244
1976	2471	1762	155	454	418	455	5487	-1	5	763	-20	11949
1977	1581	3949	221	411	474	-127	5288	1	-51	311	-165	11893
1978	1206	4014	660	725	650	591	7800	0	-19	516	-86	16057
1979	4477	3362	1115	760	617	576	12281	0	46	1924	64	25222
1980	3906	2833	792	19	525	1067	13026	0	47	-3173	179	19221
1981	-757	-197	2486	488	675	715	5277	0	37	233	667	9624
1982	-1690	-4079	1678	306	253	672	3492	0	125	173	149	1079
1983	1347	-2637	1315	1078	378	34	6482	2	86	1288	151	9524
1984	3556	992	1992	-188	176	432	6014	1	117	622	-669	13045
1985	59	4128	129	402	420	-72	7978	1	210	-67	201	13389
1986	2741	7574	1268	464	33	-167	8256	1	-78	69	-520	19641
1987	6097	8598	999	1223	1077	155	12051	-5	239	146	-425	30155
1988	2510	6460	460	1114	988	-607	8390	2	142	-282	-577	18600
1989	1268	9094	1557	299	2159	-554	23577	9	360	-380	216	37605
1990	3902	10141	2883	984	2813	-450	9900	145	103	664	-104	30981
1991	1337	7194	3140	-203	794	75	18726	693	123	665	152	32696
1992	2068	12751	4530	683	1829	-84	18288	509	349	979	745	42647
1993	3584	16895	5081	1625	1538	837	42756	2879	651	1054	348	77248
1994	6047	17710	8647	1867	1301	762	32885	1484	1622	720	207	73252
1995	8602	16040	5559	2336	6302	352	50931	1186	145	1037	-416	92074
1996	7181	18138	9333	-280	4929	1678	38359	1658	1381	598	1451	84426
1997	7493	21966	9336	-371	3026	3371	49890	1715	1702	694	694	99516
1998	10259	18020	6063	3844	1960	2712	73249	1229	1604	2122	582	121644

Adatok forrása: www.bea.doc.gov
